

Н.Ю. ЧЕРНОБРИВЕЦЬ, магістр НТУ «ХП», Харків

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАГОМИЙ ФАКТОР УСПІШНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У даній статті на основі узагальнення сучасних наукових досліджень розкрито особливості інноваційної діяльності в Україні, визначено основні проблеми інноваційного розвитку на сучасному етапі та запропоновано шляхи активізації інноваційної діяльності у вітчизняній економіці.

In the this article on the basis of generalization of modern scientific researches the features of innovative activity are exposed in Ukraine, certainly basic problems of innovative development on the modern stage and the ways of activation of innovative activity are offered in a domestic economy.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційний процес, економічний розвиток.

Вступ. Рівень економічного розвитку країни багато в чому залежить від її науково-технічного потенціалу, аналіз якого дозволяє також оцінити роль та місце науки в національній економіці. Навіть маленька затримка в розвитку науки сьогодні обертається незворотнім відставанням в науково-технічному прогресі на десятки років вперед.

Нинішній етап розвитку вітчизняної економіки характеризується станом постфінансово-економічної кризи, одним з наслідків якої стало значне скорочення обсягів інноваційної діяльності підприємств. Разом з тим, саме інноваційний розвиток країни був і залишається однією з основних умов успішного розвитку економіки та виходу держави з кризи. Це потребує подолання інноваційної інертності господарських суб'єктів шляхом розвитку їх інноваційної діяльності. За умов динамічних змін модель інноваційного розвитку економіки України має стати домінуючою як для окремих суб'єктів господарювання, так і для національного господарства в цілому. Ведення комплексної інноваційної діяльності є вагомим фактором успішної підприємницької ініціативи та отримання конкурентних переваг над іншими СПД.

Постановка задачі. Активізація інноваційної діяльності є визначальним напрямком, який забезпечує впровадження результатів досліджень і нових ідей у виробництво, підвищує його конкурентоспроможність і забезпечує сталі позиції на ринку товарів і послуг, що позначається на загальному економічному розвитку країни. Тому питання інноваційної діяльності неодноразово ставали об'єктом наукових досліджень. Так, проблеми, пов'язані із дослідженнями інноваційної діяльності і забезпечення її ефективності, розв'язували такі відомі українські і зарубіжні вчені і фахівці як І. Ансофф, Г. Ассель, О.В.Ареф'єва, В.О. Василенко, О.С.Виханський, Є.П. Голубков, Г.Я. Гольдштейн, Н.П. Гончарова, А.П.Гречан, А.В.

Гриньов, І.М. Грищенко, М.П. Денисенко, П. Диксон, П.Друкер, Ф. Котлер, В.Г. Мединський, М.Х. Мескон, М. Портер, Е.О. Уткін, Р.А. Фатхутдінов, Й. Шумпетер, тощо.

Метою дослідження є наукове обґрунтування розвитку та активізації інноваційної діяльності на підприємствах України в умовах посткризового стану. Для досягнення зазначеної мети у статті вирішено такі задачі: уточнено категорійно-понятійний апарат інноваційної діяльності; здійснено аналіз наявної ситуації в інноваційній сфері України; визначено основні проблеми інноваційного розвитку та запропоновано підходи активізації інноваційної діяльності.

Методологія. Використані методи діалектичного і математичного дослідження.

Результати дослідження. Одним з основних факторів виходу нашої держави з посткризового стану є оновлення виробництва на основі інноваційної діяльності підприємств. Зауважимо, що інноваційна діяльність в загальному її розумінні означає процес створення, впровадження та поширення інновацій [1]. Під інновацією ж розуміють кінцевий результат діяльності із створення і використання нововведень, втілених у вигляді удосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів, що сприяють розвитку і підвищенню ефективності функціонування підприємств, які їх використовують [2].

Звичайно, світ нововведень не обмежується тільки технікою і технологіями. Удосконалення, зміни систем управління та організації процесів виробництва теж здійснюються через уведення інновацій. Нові організаційні структури, методи розробки управлінських рішень, форми стимулювання розробляються науковцями-спеціалістами, освоюються і впроваджуються так само, як і нові прилади, технологічні лінії чи обладнання. Нові моделі одягу, види послуг, нові організаційні форми — усе це є результатом інноваційних процесів, які розвиваються на основі певних принципів: спочатку усвідомлюється необхідність змін, визначається мета, розроблюється інновація, освоюється, поширюється, використовується і «відмирає». На думку А. Пригожина, «нововведення — це процес, тобто перехід певної системи з одного стану в інший» [3].

При цьому для інновацій притаманні такі основні ознаки: науково-технічна новизна; здатність інновації до матеріалізації у нові технічно-досконалі види промислової продукції, засоби і предмети праці, технології і організації виробництва; здатність до комерціалізації самої інновації і/ або результатів її впровадження [2].

Фундатор інноваційної теорії Й. Шумпетер розглядав інновацію в динаміці, тобто як інноваційний процес, а саме: «виготовлення нового продукту, а не «новий» продукт; упровадження нового методу, а не «новий метод»; освоєння нового ринку...; отримання нового джерела сировини...; проведення реалізації...» [4].

За визначенням американського дослідника Б. Твісса, інноваційний процес — це перетворення наукового знання, наукових ідей, винаходів у фізичну реальність (нововведення), яка змінює суспільство [5].

Автори «Модульної програми для менеджерів» інноваційний процес розглядають з різних позицій: як паралельно-послідовне проведення науково-технологічної діяльності; як послідовні зміни фаз життєвого циклу продукту і як інвестиційний проект за стадіями фінансування досліджень та розробок, поширення новацій і їх комерціалізації [6].

Інноваційний процес не завершується тільки впровадженням новації (техніки, технології, продукту) у виробництво, а має неперервний характер, оскільки «з поширенням (дифузією) інновація вдосконалюється, стає ефективнішою, набуває нових споживчих якостей. Це відкриває для неї нові можливості застосування, нові ринки, а відповідно, і нових споживачів, котрі сприймають даний продукт, технологію або послугу як нові саме для себе» [7].

Перебіг інноваційного процесу, як і будь-якого іншого, визначається складною взаємодією багатьох чинників. Успіх на цьому шляху залежить від управлінського механізму, який об'єднує в єдиний потік витoki наукової ідеї, її розроблення, упровадження результату у виробництво, реалізацію, поширення і споживання.

Загалом, інноваційний процес можна вважати засобом задоволення суспільних потреб на основі впровадження досягнень науки і технології.

Статистичні дані Держкомстату України за період 2000-2009 рр. свідчать про те, що ситуація в інноваційній сфері продовжує погіршуватися. Так, якщо в 2000 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалося 1705 підприємств, або 18% від загальної їх кількості, то у 2007 р. – 1472 підприємства, або 14,2%, у 2008 р. – 1397 підприємств, або 13%, а у 2009 р. – лише 1411, або 12,8% від кількості інноваційно-активних підприємств (рис. 1).

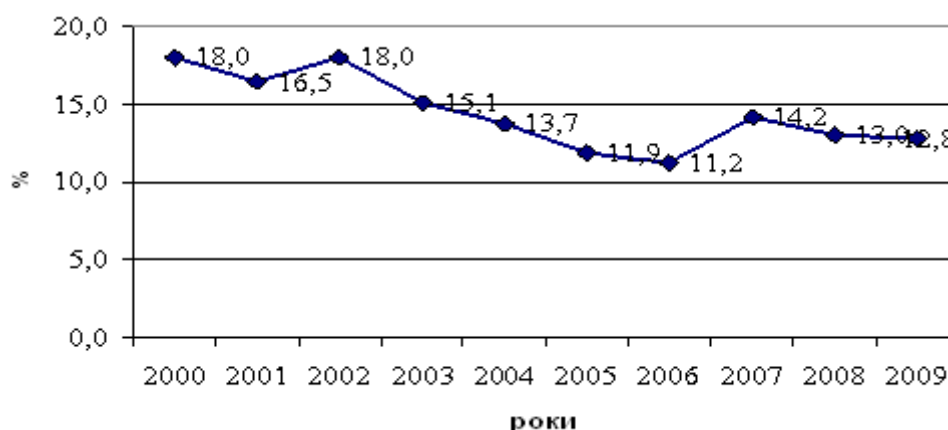

Рис. 1- Динаміка питомої ваги інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств України

В 2006 р. спостерігався мінімальний рівень інноваційної активності промислових підприємств, лише 11,2% від загальної їх кількості займалися інноваційною діяльністю. В 2007 р. кількість інноваційно-активних підприємств зросла на 31,6% до 1472 одиниць, що однак у відсотках до загальної кількості промислових підприємств

на 3,8% менше порівняно з 2000 р. Впродовж 2008-2009 рр. інноваційна активність промислових підприємств продовжує зменшуватися, в 2008 р. кількість підприємств, що займались інноваційною діяльністю зменшилася на 1,2% до 1397 одиниць, в 2009 р. – на 0,2% до 1411 підприємств.

Порівняння показників інноваційної активності українських підприємств з результатами інноваційної діяльності підприємств країн-членів та кандидатів до вступу в ЄС свідчить про значне відставання нашої країни в інноваційній сфері. Найнижчі показники інноваційної активності серед країн Євросоюзу мають Латвія (14,6%), Угорщина (21,1%), Румунія (21,9%), найвищі – Ірландія (56,7%), Бельгія (59,6%) та Німеччина (69,7%) [8].

Згідно з даними І.Шовкун, в Україні сукупна питома вага видів діяльності, що належать до високотехнологічних і середньотехнологічних високого рівня розвитку, менша за 13%. Перспективи поширення цих видів діяльності залежать від обсягів інвестування в їх розвиток, але в них вкладається менше 5% від інвестиційних ресурсів економіки, що не відповідає не тільки їхній ролі в економіці, але й потребам простого відтворення виробничого потенціалу. Складаються умови, що ведуть до згорання цих видів діяльності [9].

Україна продовжує розвиватися як країна з високою часткою сировинних галузей промисловості, де переважає сфера низьконаукоємного матеріального виробництва. Відомо, що рівень розвитку країни залежить від рівня розвитку інноваційної діяльності, тому впровадження інновацій є головним чинником успіху підприємства, який впливає і на рівень розвитку країни загалом [10].

Основними проблемами інноваційного розвитку в Україні та її регіонах на сучасному етапі є:

- відсутність реальних механізмів об'єднання наявних ресурсів, їх концентрації на найбільш значних та перспективних напрямках розвитку;
- те, що немає залежності між збільшенням обсягу продажу приватними компаніями і зростання фінансування здійснюваних ними досліджень і розробок;
- інноваційна політика немає чіткої спрямованості у вирішенні конкретних економічних проблем регіонів, в їх реструктуризації з врахуванням ринкових чинників.

Ось чому, можна виділити основні шляхи активізації інноваційної діяльності в Україні на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки:

- по-перше, розробку і запровадження механізму надання пільг промисловим підприємствам, які впроваджують і реалізують інноваційну продукцію;
- по-друге, поширення практики надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів зі зниженою відсотковою ставкою.

Висновки. Реалізація запропонованих напрямків активізації інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні і залученні зовнішні інвестиції на інноваційну

діяльність.

Список літератури: **1.** *Ілляшенко С.М.* Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навчальний посібник. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2003. – 278 с. **2.** *Чухрай Н., Патора Р.* Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 398 с. **3.** Економіка підприємства: Навчальний посібник/ *П. В. Круш, В. І. Подвігіна, Б. М. Сердюк* та ін.. - К.: Ельга-Н: КНТ, 2007. - 777 с. **4.** *Бубенко П.Т., Прядкін К.К.* Наука та інноваційний процес в Україні / П.Т Бубенко // Проблеми науки. – 2003. – № 4. – С. 8–12. **5.** *Твисс Б.* Управление научно-техническими нововведениями. – М.: Экономика, 1989. **6.** <http://library.if.ua/book/4/475.html>. **7.** Економіка підприємства: Навчальний посібник/ *Ірина Семернікова, Наталія Мешикова-Кравченко*,. - Херсон: ОЛДІ-плюс, 2003. - 311 с. **8.** Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2008 році: Статистичний збірник –К.: Держкомстат України, 2009. – 356 с. **9.** *Шовкун І.А.* Інституційне підґрунтя інноваційного розвитку: міжнародний досвід та уроки для транзитивних економік // Економічна теорія. – 2005. - №3. –с. 60-74. **10.** *Говоруха Ж.А.* Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 8 (74). - С.107.

Подано до редакції 01.04.2011